

Himlen. 2

Av Martinus Martin o.c.d.

Det finns en del kristna som föreställer sig en himmel "någonstans däruppe". De har aldrig underkastat denna sin föreställning någon närmare prövning. Det är därför inte så konstigt att de blir förvirrade när vetenskapsmän påstår att himlen är tom. Vi kan undra om inte Bibelns tal om himlen i viss mån bidragit till denna felaktiga syn på himlen hos många kristna. Visserligen talar särskilt Gamla Testamentet om himlen på ett ganska förenklat sätt, men vi måste ändå medge att det inte blandar ihop sakerna.

Det finns nämligen alltid en tydlig skillnad mellan den fysiska himlen, som är av samma natur som jorden, och Guds himmel, som är av andlig art och helt annorlunda än jorden. Gud uppenbarar sig emellertid i skapelsen. Enligt Paulus har Guds osynliga egenskaper, hans eviga makt och gudomlighet kunnat uppfattas i hans verk och varit synliga alltsedan världens skapelse (Rom 1:20).

Vad gäller Nya Testamentet, så är tanken på himlen ett ledmotiv i Jesu förkunnelse. Jesus använder ofta ordet "himmel", men aldrig menar han med det något som existerar för sig själv, utan en verklighet beroende av Gud. Han predikar om himmelriket, som är detsamma som Guds rike, om vår stora lön i himlen (Matt 5:12), om våra skatter som vi skall samla i himlen (Matt 6: 8). Jesus tänker alltid därvid på Fadern i himlen. Man kan säga att himlen är Guds närvaro.

Jesus har kommit från himlen för att vittna om det han har sett och hört hos sin Fader (Joh 3:11). När han därför talar om himlen är det inte om någon avlägsen, abstrakt och sagoomspunnen realitet utan om sin egen värld, sitt eget hem. Han känner "himmelrikets hemligheter" (Matt. 13:11), och Fadern som bor i himlen känner han som sin egen Fader (Matt 12:50; 16:17; 18:19). Det är tydligt att bara den som själv är från himlen, från Gud, kan tala om himlen och Gud på det sättet.

Evangelisten Johannes skriver: "Ingen har stigit upp till himlen utom den som steg ned från himlen, Människosonen" (3:13). Jesus är en människa vars hela livsöde är bestämt av himlen. Allt vad han är och gör, talar om och hänvisar till himlen. Han kommer från himlen, är själva himlen och ger den till alla sorn tror på honom. I Jesus uppenbaras Gud och förmedlas Gud till alla, hans liv och kärlek, det är himlen.

Genom sitt liv på jorden, sin död och uppståndelse har Jesus på nytt förenat himmel och jord, Gud och människa, och mellan dem slutit ett nytt, evigt förbund.

Aposteln Paulus skrev till filipperna: "Ty för mig är livet Kristus och döden en vinning" (1:21). Om vi tror på Jesus och på hans förkunnelse om himlen, kan vi också säga, att för oss är livet himlen och döden en vinning. Vårt äkta liv, vårt hopp och vår framtid finns i himlen. "Vårt hemland är himlen och därifrån väntar vi också den som skall rädda oss, Herren Jesus Kristus.

Han skall förvandla den kropp vi har i vår ringhet så att den blir lik den kropp han har i sin härlighet." I denna text från Filipperbrevet (3:20) finner vi alla de element varpå vårt hopp om himlen är grundat. Ännu en beskrivning har vi i Uppenbarelseboken, där det står att himlen är Guds stad, det nya Jerusalem (3:12), Guds tabernakel bland människorna (21:3). Där finns inte längre död, sorg, klagan eller smärta (21:4). Det blir inte mer natt (22:5). Vår jordiska värld kommer att rullas ihop som en bokrulle (6:14) för att lämna plats åt den nya världen.

Hur kommer då denna nya värld att se ut? Vi skall nog inte forska alltför djupt i vad som finns bortom dödens gräns eller möblera vår himmelska boning med våra föreställningar. Det avgörande och centrala är tron på att döden i och genom Jesus har förlorat sin udd. Vi får dela hans seger och hans liv. Gud lämnar nämligen inte oss människor i ett hopplöst läge, utlämnade åt ondskans makt, förgängelse och död. I sin kärlek är han trofast bortom döden.

Denna Guds trofasthet är vår eviga och fullkomliga lycka: det nya livet i himlen där Gud själv skall vara hos oss och torka bort alla tårar från våra ögon (Upp 21:3, 4). Hoppet om detta är källan till all livsglädje och ger oss en obruten tillit till det godas seger. Därför är det mödan värt att, i stort som i smått, söka övervinna det onda med det goda.

I själva verket vet vi ingenting om hur en troende kommer att leva vidare i den uppståndne Jesus efter döden. Vi att brukar ju säga den avlidne går in i den eviga vilan. Men man kan väl förstå det barn som lite oroligt frågade en präst, när denne talade om himlen som platsen för den eviga vilan: "Blir det inte lite tråkigt i längden?" Det eviga livet är verkligen *liv* i dess högsta form och inte en evig vila. Vi kan förstå att gamla och trötta människor gärna tänker sig himlen som en enda lång vila, men de som älskar livet, med alla dess möjligheter och risker, hoppas helt naturligt på något annat än vila.

De sistnämnda kommer nog sanningen närmast, de som redan anat något av det fullkomliga livets härlighet och som därför längtar efter det. Men även de som är gamla och utslitna av livets alla vedermödor borde vara lyckliga över att få tro att det bara är den materiella kroppen som läggs av efter att ha tjänat ut; efter döden kommer de att kunna leva mer intensivt och fullödigt än någonsin under sina bästa ungdomsår.

Ju mer människorna framskrider i det andliga livet, desto andligare blir också deras föreställningar om lyckan. De som har nått fram till den största andliga mognaden är de som står närmast sanningen, inte minst när det gäller livet efter döden. Men inte heller dessa kan helt föreställa sig hur detta kommer att gestalta sig. Det är ju svårt att tänka sig världen om, säg tvåhundra år, och ännu svårare att ha en klar bild av evigheten.

Kyrkofadern Augustinus skrev: "Det är lättare att säga vad det eviga livet *inte* skall bli än att säga vad det skall bli. Jag är helt säker på att vi inte kommer att tillbringa tiden med att sova. Allt vad vi gör skall vara att säga 'Amen' och 'Halleluja'. Vad säger ni, mina bröder, jag ser att ni har förstått och att ni har uttryckt er glädje. Det är inte med toner som förflyktigas som vi säger 'Amen' och 'Halleluja', men med hjärtats tillgivenhet" (*Sermo* 362, 29).

De mest andliga aktiviteterna består i att veta, förstå och framför allt att älska. Mest människa är inte den som producerar och konsumerar mycket, utan den som har utvecklat sina inneboende möjligheter att veta, förstå och älska. Det är alltså kunskap och kärlek som är det väsentliga i det eviga livet, och vi behöver inte på något sätt frukta att dessa aktiviteter kommer att bli tråkiga.

Den som verkligen har erfarenhet av att älska, vet att det inte finns någon gräns för kärlekens ständiga växande och mognande. Kärleken blir aldrig trött eller övermättad. Den som älskar säger aldrig "nu är det nog" utan alltid "ännu mer". I evighetens land, i himlen, finns det inga gränser eller hinder för vår längtan efter att tillväxa i kunskap och kärlek.

Men eftersom det eviga livet är fortsättningen på och fullkommandet av det jordiska livet, så är det självklart att inte alla människor får ta en lika intensiv del av det. De som under sitt jordiska liv bara i ringa mån gjort bruk av sin förmåga att förstå och älska kommer visserligen att få del av det eviga livet, men deras växande i kunskap och kärlek sker i en mycket långsammare takt än för dem som sökt sanningen och kärleken med entusiasmens glöd och med uthållighet. Dessa sista kommer i himlen att fortsätta framåt med jättesteg. Det eviga livet är ju ett ständigt växande i kärleken, i Gud.

Det är också i denna mening som vi måste förstå Jesu ord om de många rummen i hans Faders hus (Joh 14:2). Det finns dock ingen orättvisa i detta slags olikhet. Den är bara en obeveklig följd av livets grundläggande lagar, vare sig det gäller det jordiska eller det himmelska livet. Men vi blir alla lyckliga, vilket "rum" vi än kommer till och vilken rytmen än blir för vår tillväxt, eftersom det är fullkomligt och kärleksfullt avpassat efter vår unika personlighet.

Vi kommer att vara som kärl av olika storlek, men alla lika fulla. Varje kärl skall kunna utvidgas i det oändliga i sin egen takt och utan att någonsin upphöra att vara fullt. I himlen blir vi inte avundsjuka när vi ser oss överträffas av andra i kunskap och kärlek. Sankt Thomas skriver: "I himlen gläder sig varje utkorad över alla de andras lycka." Vi kommer att fröjda oss över allas förening med Gud, lyckliga över vad var och en blivit i honom, över den kärlek var och en ger och får.

Det är alltså klart att hela den andliga mognad som vi är i stånd att uppnå under vår jordiska existens är av utomordentligt stor betydelse. Den är ju bestämd till att bli en fast del av vårt eviga liv, själva dess grund. Ju mer det vi gör här på jorden utvecklar vår förmåga att förstå och älska, desto mer främjar det vår djupaste personlighetsutveckling, och desto intensivare blir vi i vår tur i stånd att delta och att framskrida i det eviga livet.

En av de frågor som ofta ställs i samband med livet efter döden är var de avlidnas själar befinner sig. Redan på trehundralet hade Kappadokiens store kristne tänkare Gregorios av Nyssa förstått att evighetsbegreppet måste vara befriat från alla bilder som har med rummet och tiden att göra. Evigheten är på intet sätt en tid som är stelnad till orörlighet. Det eviga livet består i kärlekens eviga nu.

Då vi efter döden är befriade från den materiella kroppen, innebär det också att vi är befriade från beroendet av rummet. Därför får man inte förvåna sig över att det är omöjligt att föreställa sig detta vårt himmelska liv, som inte är underkastat rummets och tidens lagar. Rum och tid är de nödvändiga villkoren för vår jordiska existens, men inte för vår himmelska.

När människan genom döden får tillträde till det eviga livet, har hon blivit avklädd den materiella kroppen. Men av detta följer inte att hon hädanefter skulle vara en "ren ande". När Bibeln talar om människans uppståndelse, är det alltid om hela människan, med kropp och själ, som den talar. Det verkar som om människans liv, det må vara jordiskt eller himmelskt, alltid måste ha en viss kroppslig innefattning.

Ingen har klargjort det bättre än Paulus, som skriver i 1 Kor: "Det som blir sått som en kropp med fysiskt liv, uppstår som en kropp med ande. Finns det en kropp med fysiskt liv, så finns det också en med ande" (15:44). Det är förunderligt att Paulus kunnat skriva så, om vår kropp med ande, vid en tidpunkt då det platoniska föraktet för kroppen var rådande i dåtidens civiliserade värld.

I överensstämmelse med Paulus tror vi alltså att inte bara vår själ är bestämd att leva i evighet, utan hela vår människa. Döden åstadkommer att "vår kropp med fysiskt liv" helt enkelt lämnar plats för "vår kropp med ande", eller kanske ännu riktigare, för en förändlig kropp. Vi har också lärt oss att vi kommer att få denna förändligade kropp på den yttersta dagen. Då kan vi vidare undra i vilken gestalt vi lever hos Gud omedelbart efter vår död, i väntan på den yttersta dagen. I denna fråga ger oss Bibeln inte några precisa upplysningar.

Ända tills helt nyligen försökte man finna lösningen genom att skilja mellan kropp och själ. Man föreställde sig att själen efter döden levde vidare hos Gud, medan den jordiska kroppen förgick. Vid den sista tiden skulle sedan denna kropp, på ett eller annat sätt, åter formas ur jorden och förenas med själen i ett förhärligat tillstånd. För oss moderna människor är en sådan lösning svår att förstå och acceptera. Det vi är som människor hänger så till den grad samman med vår kropp att vi inte kan föreställa oss ett fritt svävande "jag" utan någon som helst förbindelse med denna.

Vi *har* inte en kropp utan vi *är* vår kropp. Denna uppfattning stämmer väl överens med Bibelns människosyn, där själen aldrig beskrivs som helt fristående och lösgjord från kroppen. När Jesus uppmanar oss att inte vara rädda för dem som kan döda kroppen men inte själen (Matt 10: 28), då talar han om själen i biblisk mening: den sammanhållande kärnan i människans liv, alltså både kropp och själ.

När vi läser Nya Testamentet stöter vi på en svårighet i detta avseende. Det verkar nämligen finnas en motsägelse mellan det Jesus säger till förbrytaren, korsfäst vid hans sida, att han *idag* skulle få vara med Jesus i paradiset (Luk 23: 43) och det Paulus säger om att människan *kommer att* uppstå "vid den sista basunens ljud" (1 Kor 15:52). Ett försök till lösning och en beskrivning av människans situation mellan hennes egen död och uppståndelsen från de döda på den yttersta dagen, erbjuder en del teologer och bland dem särskilt kardinal Ratzinger.

Han menar att vår själ efter döden, i väntan på Jesu återkomst i den sista tiden, lever förenad med Jesu förhärligade kropp. Så skulle vi under mellantiden inte bara vara själ utan också kropp. Vår själ skulle så att säga "låna" Jesu förhärligade kropp. En sådan interpretation låter kanske mycket märklig, men vid närmare eftertanke har den faktiskt fog för sig.

Vi tror ju att vi genom dopet får evigt liv och detta eviga liv är i själva verket den uppståndne Jesus som lever i oss, som är förenad med oss. Men Jesus uppstod med en förhärligad kropp. Det betyder att hans förening med oss, hans liv i oss, också har en kroppslig aspekt. Det är med andra ord med sin förhärligade kropp som han förenar sig med oss och lever i oss.

Vår själ skulle alltså därför efter döden bli förenad med Jesu förhärligade kropp, leva i och med den tills själen, vid den sista tiden, skulle beklädas med sin egen förhärligade kropp. Tanken att vi efter döden skulle låna Jesu kropp är säkert helt främmande för många. Men det blir kanske mer förståeligt när vi tänker på vad som händer när vi går till kommunionen. Vi kan säga att vi, genom att äta det eukaristiska brödet, lånar Jesu kropp för att få evigt liv. I eukaristin blir Jesu kropp vår kropp till evigt liv. Vi får alltså evigt liv om vi här på jorden, genom eukaristin, lever med hans kropp.

Dock förblir livet efter döden ett mysterium. Hur det än må förhålla sig, så spelar det inte någon egentlig roll för vårt trosliv. Vad det kommer an på är att vi tror att vi efter döden lever hos Gud, att vi får vårt hem hos Herren (2 Kor 5:8), som "skall förvandla den kropp vi har i vår ringhet så att den blir lik den kropp han har i sin härlighet" (Fil 3:21).

Vi kan sedan ställa en rad detaljfrågor kring dessa fundamentala trossanningar. Men för en troende räcker det med det faktum att Jesus, Guds Son, har förkunnat att vi efter döden lever vidare i honom. Det räcker för att tro, eftersom Guds ofelbare Son har försäkrat oss det. Vi som tror på Jesus tror därför också på det eviga livet, på himlen. Denna tro på himlen vacklar inte därför att vi ställer oss en del frågor om det sätt på vilket det himmelska livet kommer att förverkligas.

Vi har vår grundtillit till Jesus, "det trovärdiga vittnet, den förstfödde från de döda" (Upp 1:5). Det ligger i människans natur att fråga och undra, men inför dessa sublimes mysterier bör hennes hållning vara vördnadsfull och diskret. Vi kan leva av de få men tillräckliga och ovärderliga uppgifter om himlen som Jesus själv har uppenbarat för oss. När vi noggrant läser den heliga Skrift, frapperas vi av att Jesus inte beskriver himlen som ett alternativt liv.

Tvärtom; vårt kristna liv på jorden liknar det himmelska livet. "Mina barn, nu är vi Guds barn", skriver Johannes (1Joh 3:2), nu är vi med andra ord himlens barn! "Vi förkunnar, som det står i Skriften, vad inget öga sett och inget öra hört och vad ingen människa har anat, det som Gud har berett åt dem som älskar honom" (1 Kor 2:9). Dessa ord citeras ofta i anknytning till det eviga livets härlighet hos Gud.

Men märkvärdigt nog är det inte himlen som åsyftas i denna text, utan vårt trosliv här på jorden. Detta liv är redan himlens början. Vi bär redan nu himlen, evighetens liv, inom oss om vi älskar Jesus och bevarar hans ord. Då kommer han tillsammans med Fadern till oss och stannar hos oss (Joh 14:23). Hans Ande, som vi har fått som en första gåva (Rom 8:23), skapar Treenighetens närvaro i oss, det är himlen i oss. Vi får alltså smaka något av himlens glädje och frid redan nu, mitt i livets mörker och svårigheter. Vi lever redan nu himlens liv, i himlens fest.

Trots korset vi måste bära är vårt liv en fest. Men trons förlåt döljer festens härlighet för vår blick. Efter vår död skall den dock rämnas och vi skall se. Vårt himmelska liv, som redan börjat när vi tog emot Jesus i vårt hjärta, kommer att fortsätta efter döden, men med oändligt mycket större lyskraft och intensitet. Där skall vår innerliga kärleksgemenskap fullbordas.

Himlen, det är att leva som fullkomlig människa, älskande och lik Jesus. Det skrev den helige Ignatios av Antiochia till de kristna i Rom, när han dömts till att kastas för vilddjuren: "Det är lättare för mig att dö till Kristus Jesus än att regera över jordens ändar. Jag söker honom . . . honom åstundar jag . . . Hindra mig inte att leva. Låt mig fånga ett rent ljus. När jag kommit fram dit skall jag vara människa."

I himlen får vi skåda Jesus och alla våra bröder och systrar samtidigt. Det eviga livet innebär nämligen inte bara fullkomningen av enskilda personer utan lika mycket av gemenskapen. Det är hela Kristi kropp, Kyrkan, som skall förhärligas och inte bara enskilda lemmar. I himlen ser vi bara Gud, men i alla. Den enhet och gemenskap som Guds folk haft på jorden skall fulländas.

Johannes skriver i uppenbarelseboken: "Sedan såg jag, och se: en stor skara som ingen kunde räkna av alla folk och stammar och länder och språk. De stod inför tronen och inför Lammet" (7:9). Som de stått "inför tronen och inför Lammet" i tro, gudstjänst och arbete, skall de stå där i skådande och lovprisning av Guds seger.

Kärleksbanden vi haft till varandra på jorden skall bestå i himlen. Familje- och vänskapsbanden förblir intakta, de renas och intensifieras bara. I himlen förblir Maria Jesu moder och den helige Josefs trolovade. Banden består mellan äkta makar, föräldrar och barn, vänner. Kärleken i människornas hjärtan är ju den allra innerligaste delen av deras väsen, och den kan aldrig förstöras utan när den högsta fulländningen.

Kärleken är det enda som har evighetsvärde, som aldrig kan dö. All kärlek kommer att berika och fördjupa den eviga gemenskap som är himlen. Där blir vårt umgänge med våra älskade präglad av den ömhet och tillgivenhet vi visade dem på jorden. Augustinus skrev: "Ju bättre vi kände dem på jorden, desto kärare är de oss i himlen." Alla kommer att vara sig själva helt och fullt. Allt blir liksom självklart, naturligt och enkelt. Vi är där hemma hos varandra.

Vi är hemma hos Fadern, hos Jesus vår broder, och hos den helige Ande, som älskar i oss. "Vi skall", enligt Paulus, "inte längre vara gäster och främlingar utan äga samma medborgarskap som de heliga och ha vårt hem hos Gud" (Ef 2:18-19). I himlen kommer vi att bilda ett nytt andligt släktskap, inte på grund av några blodsband utan för att vi har varit Guds verktyg för varandra i Kristi mystiska kropp. Vi har varit Guds allmakts medarbetare, varandras andliga välgörare.

I Bibeln har alltid himlen betraktats ur familjens perspektiv: det är ett liv i en gemenskap, i en familj. Israel är Guds folk, Guds familj. Gud bor hos sitt folk, och hans närvaro ger det mod och kraft att gå vidare till det utlovade landet. I NT kommer det eviga livet som ett familjeliv ännu starkare till uttryck. Den helige Ande driver de kristna till ett gemenskapsliv, till att utgöra en familj.

Det var särskilt tydligt i fornkyrkan. Vi formas genom Andens verkan till en enda kropp vars huvud Jesus är. Denna realitet är för oss ännu ett mysterium, som kommer att uppenbaras i full klarhet i himlen. Det är typiskt att Jesus, när han vill ge oss en försmak av paradiset, använder bilder som beskriver en samvaro av människor, en festmåltid eller ett bröllop. Han själv skall då vara värd och betjäna oss.

Paradiset är som sagt att skåda Jesus och varandra i honom. Vi vet inte hur det förverkligas i detalj, men det blir i alla fall en utesläkt glädje, en evig extas med vidöppna ögon. Vi har aldrig älskat så mycket som vi kommer att göra där. Allt vad vi här på jorden uppskattade hos varandra skall stå i klart dagsljus, vår ömhet, trohet, hängivenhet och sannfärdighet. Även det som vi på jorden inte märkte eller tolkade felaktigt, visar sig i ljuset. I himlen går ingenting förlorat av vad vi här har erfarit som gott, skönt och sant. Allt blir vinst.

I vår timliga existens finns ju många slags otillfredsställd kärlek. Det finns människor som hela sitt liv väntar på den kärlek som aldrig kommer, och aldrig får höra någon säga till dem i den innerliga personliga tillgivenheten: "du". Det finns också den förbjudna, omöjliga kärleken, som innebär offer, avsked, till och med ett oblodigt martyrium.

Även denna otillfredsställda kärlek blir en vinst. För alla dessa människor kommer kärlekens mått att fyllas till brädden och flöda över. I himlen är varje hjärta uppfyllt, mättat och i frid. I himlen fortsätts allt och växer till. Ett möte med en vän, en åtbörd av kärlek och ömhet, musik som vi hörde, vårens skönhet, mannens och kvinnans kärlek, barnets trygghet när mamma torkar bort tårarna, glädje och tröst i bönen.

Allt lever vidare i himlen, i högsta fulländning. Där lever vi genom att ge och ta emot kärlek, genom att ständigt överlämna oss och älska med barnets spontanitet, ungdomens entusiasm, medelålderns ömhet och ålderdomens djup och vishet, ja, med alla åldrars speciella charm. Vi får göra det i vars och ens egen rytm, som beror på graden av fullkomlighet vi nått på jorden. Ju större vår kärlek var på jorden, desto intensivare blir vårt liv i himlen.

Kyrkan har i hela sin tradition betraktat det eviga livet som de heligas gemenskap. Kyrkan är en början av och ett tecken på den fullkomliga gemenskapen i himlen, de heligas familj'. När vi lever med i Kyrkans liv, fördjupas himlens liv i oss och växer till den mognad som låter oss gå genom döden till detta uppenbarade, eviga liv. Där, i den fullkomliga gemenskapen, i Guds stora familj, behövs inte bara en Fader utan lika mycket en moder.

Vi skall samlas kring Maria, Kristi moder och vår moder. Tillsammans med henne och alla heliga skall vi sjunga den nya sången. Vi skall se Jesus tillsammans med dem som vi känt som svaga och syndiga, men som envist hoppats på Guds barmhärtighet. Vi skall lära känna alla som vi inte förut kände och glädja oss över att de fattigaste och mest lidande får sjunga den nya sången. Sången från hela denna stora familj skall likna "rösten av stora vatten och rösten av stark åska: Halleluja!

Herren vår Gud, allhärskaren, är nu konung. Låt oss vara glada och jubla och ge honom vår hyllning. Ty tiden har kommit för Lammets bröllop, och hans brud har gjort sig redo" (Upp 19:6-7). Över alla dessa skall "Herren Gud lysa och de skall vara kungar i evigheters evighet" (ibid. 21:4).